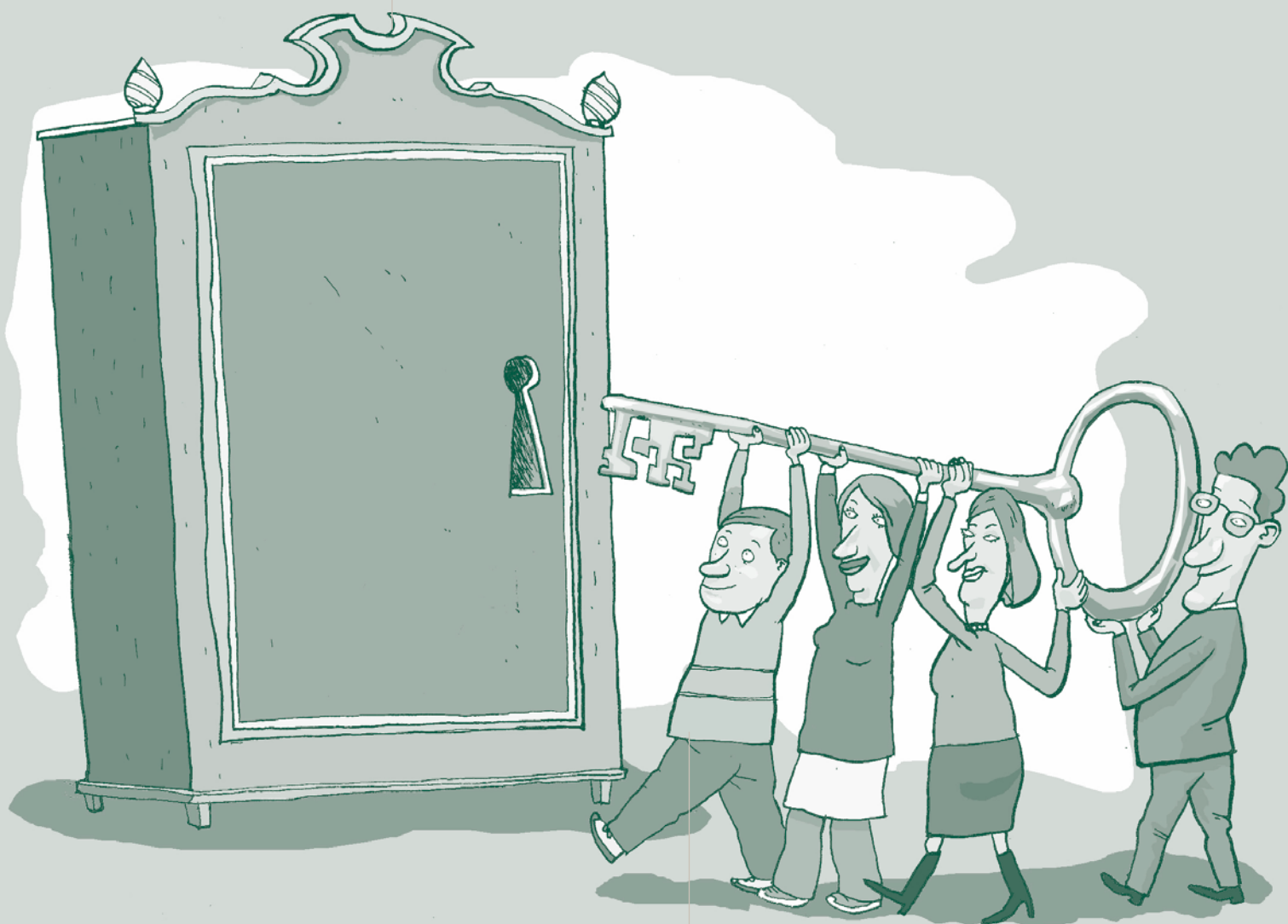

Nr. 03 · Juni

Årgang 02

2003

FOKUS PÅ FOLKEOPLYSNING

Fokus på Foreningen

Forenings- Danmark

I Danmark betragter vi gerne os selv som foreningslandet over alle. Og samtidig står skabelsen og udviklingen af folkeoplysningen i dens mange facetter tilsvarende centralt i vores selvopfattelse. Men det er ikke altid, at vi gør os klart, hvor tæt forbundet de to udviklingstræk har været gennem vores historie. Forenklet kan man sige, at folkeoplysningen var det oprindelige og overordnede mål, som gennem foreningsideen fandt netop det middel, der kunne rumme og sprede ideen til befolkningen i bredeste forstand.

Folkeoplysning kan i sagens natur ikke være statsstyret – det er folket selv, der skal tage ansvaret for egen læring og egen oplysning, og det formål umuliggøres, hvis det er staten, der definerer form og indhold. Uanset hvor velmenende en stat vi så i øvrigt måtte have. Tilsvarende vil folkeoplysningen heller aldrig kunne fungere på et kommercielt marked, hvor profitten er det overordnede mål, som alt andet må indordne sig under. Men med foreningstanken og opbygningen af forenings-Danmark fik folkeoplysningen det "frirum" mellem stat og marked, som har gjort den til så vigtigt et element i den moderne Danmarks-historie.

Erstatningen af kredsbegrebet med foreningsbegrebet i den seneste større revision af folkeoplysningsloven er derfor mere en tilbagevenden til rødderne og historien end en egentlig nyskabelse. Og derfor er det også helt afgørende, at folkeoplysningen – og de offentlige instanser, der bl.a. står for tildeling af tilskud til den – holder sig for øje, hvilket værdisæt og hvilket formål der ligger grund for den danske foreningstradition. Eller sagt endnu mere direkte: Hvis man kun betragter foreningstanken som en juridisk konstruktion eller som en struktur og samtidig undlader at fokusere på værdierne bag strukturen, så har man i alvorlig grad misforstået forenings-tankegangen.

Når foreningstanken så at sige passer til folkeoplysningen, så er det netop på grund af de grundlæggende værdier. Det værdibaserede og ikke-kommercielle fællesskab. Den demokratiske styring. Det fælles ansvar for fælles aktiviteter.

Ikke mindst det sidste – at foreninger og folkeoplysning handler om fællesskab – er måske særligt vigtigt at holde fast i en tid, der om noget er præget af individualisering. Ikke fordi der er noget galt med individualisering – slet ikke. Men selv for – eller måske endda især for – moderne og individuelle mennesker er det vigtigt at holde fast i, at der er noget, der er værd at være fælles med andre mennesker om. Og at der fortsat er og skal være fællesskaber, der bygger på frivillighed og fælles ansvar.

Netop her ligger kernen i folkeoplysningen. At vi tager ansvar for vores egen læring og vores egen udvikling. Ikke fordi nogen tvinger os til det, men fordi vi selv vælger at gøre det. Og ikke nok med det. Vi tager også ansvaret for andres læring og udvikling i et forpligtende fællesskab. Ligesom de tager ansvaret for vores.

Det er svært at se, hvor borgerne i et moderne samfund skal få muligheden for at tage dette ansvar på sig, hvis ikke folkeoplysningen eksisterer. Og det er svært at se, hvordan folkeoplysningen skal udfylde denne rolle, hvis ikke den fortsat bygger på de grundlæggende værdier, der ligger i den danske foreningstradition.

Indhold

Forsidetegning Claus Bigum

Fokus på Folkeoplysning

er udgivet af

Dansk Folkeoplysnings Samråd

Gl. Kongevej 39E, 2. tv.

1610 København V

www.dfs.dk

Redaktion:

Formand Eva Møller (ansv.)

Informationskonsulent Marie Clemmesen,
redaktør

Freelancejournalist Hans Stavnsager

Sekretariatsleder Christel Schaldemose

International konsulent Kent Mikkelsen

Henvendelse til redaktionen:

Tlf. 33 15 14 66

E-mail: mc@dfs.dk

DFS's politik er udtrykt i lederen og artikler, hvor det er direkte angivet. Øvrige artikler udtrykker ikke nødvendigvis DFS's synspunkter.

Eftertryk og citat af artikler er tilladt med kildeangivelse.

Redaktionen er afsluttet 12. maj 2003.

Fokus på Folkeoplysning udkommer seks gange om året.

Nr. 4, årg. 2 udkommer 11. august 2003.

Deadline er 7. juli 2003.

Oplag 3.000 stk.

ISSN nr. 1602-9040

Grafik og layout Lund & Mus, Kolding

Tryk Jelling Bogtrykkeri a/s

- Side 4** Værdierne var i skred
Tre folketingsmedlemmer giver deres bud på, hvilken betydning de to seneste ændringer i folkeoplysningsloven har haft for de folkeoplysende organisationer
- Side 6** I bevægelse livet
Agnete Nordentoft fra Danmarks Pædagogiske Universitet kommer i dette interview rundt om folkeoplysningens aktuelle tilstand
- Side 8** En øget fokus på de ulønnede
Inge Vinther beretter om, hvilken betydning overgangen til foreningsbegreb foreløbig har haft for FOF
- Side 9** Indtægtsdækket virksomhed – gammel vin på nye flasker?
Per Paludan Hansen fortæller om en af de veje, som folkeoplysningen kan gå for at udvikle sig under de ændrede økonomiske vilkår
- Side 10** Hvad blev der af daghøjskolerne?
Også daghøjskolerne fik ændret deres vilkår væsentligt i den seneste lovrevision og i denne artikel fortælles om konsekvenserne
- Side 12** Flyvende sommer
Vejen frem for folkeoplysningen ligger ikke gemt i et enkelt initiativ men i en bred vifte af tilbud, forklarer Thit Aaris-Sørensen fra DOF her
- Side 14** Kampagne for folkeoplysning
Folkeoplysningen har behov for at markere sig positivt – også lokalt – og det var netop, hvad man gjorde gennem en fælles kampagne på Fyn
- Side 15** Hvorfor lige forening?
Det er en gammel nyhed, at kredsbebegret er blevet erstattet af et foreningsbegreb i folkeoplysningsloven, men hvilke tanker lå der oprindeligt bag ændringen?
- Side 16** Bagside
Nyt om navne og notestof om ny lovgivning

Værdierne var i skred

AF MARIE CLEMMESSEN, INFORMATIONSKONSULENT, DFS

Politikerne er ikke ganske enige om metoderne, men de er enige om, at det var nødvendigt at stramme op. Folkeoplysningen var i fare, fordi fokus på værdierne var ved at skride ud.

De folkeoplysende foreninger og organisationer kæmper stadig med at indstille sig på resultaterne af nedskæringer og to runder hurtigt på hinanden følgende ændringer i folkeoplysningsloven. Vi har derfor bedt Helga Moos (V), Marianne Jelved (R) og Carsten Hansen (S) vurdere virkningerne af de seneste lovændringer.

De mener alle tre, at bekendtgørelse nr. 990, der trådte i kraft i 2001, har givet folkeoplysningen nogle gode redskaber, mens det er lidt for tidligt at sige noget endeligt om konsekvenserne af ændringerne fra sidste år.

Frihed under ansvar

Det er en fælles holdning, at kravet om en foreningsdannelse og om formulering af et værdigrundlag har styrket folkeoplysningen.

"Foreningsbestemmelsen tilføjer folkeoplysningen et demokratibærende element og forhindrer desuden, at fem tilfældige personer kan gå sammen og udnytte systemet til egen fordel," forklarer Helga Moos, som er folkeoplysningsordfører for Venstre.

Marianne Jelved fra Det Radikale Venstre synes også, at bestemmelsen virker godt i praksis: "Foreningerne er nu i en proces, hvor de sætter fokus på, hvad en bestyrelse skal, og hvad der skal til for at få et bestyrelses- og ledelsesforhold til at fungere." Sideløbende peger hun på, at det kan give folkeoplysningen dynamik, at man formulerer rammerne så stramt, som det sker i beskrivelsen af 10% puljen til debat-skabende aktiviteter.

"Det er en påmindelse om, at vi faktisk har nogle ret gode frihedsgrader, men at friheden skal forvaltes

under ansvar," uddyber Marianne Jelved. "Grænserne for, hvad vi kan lave, ligger i rummet folkeoplysning, og vi har ansvaret for at blive i det rum, så længe aktiviteterne modtager offentlig støtte. En af grundene til, at vi gennemførte ændringen, var, at folk ikke varetog det ansvar – de flyttede hele tiden meningen."

Målstyring

Både Helga Moos og Carsten Hansen, uddannelsesordfører for Socialdemokratiet, er enige med Marianne Jelved i, at 10% puljen har medvirket til udvikling og fornyelse af folkeoplysningen. Men hvor Helga Moos mener, at 10% puljen er for restriktivt formuleret, idet puljen lægger op til aktiviteter, der – ifølge hende – er mest interessante for i forvejen debatlystne danskere, synes Carsten Hansen godt, at man fra politisk hold kan sørge for en vis målstyring:

"Der har måske været en tendens til, at nogle af midlerne tidligere er gået til pjat og pjank. Jeg har i hvert fald kendskab til eksempler på, at man nogle steder har kørt det lige til kanten af, hvad man kan kalde folkeoplysning."

"Gevinsten ved 10% puljen skal dog vurderes i forhold til, at 5% puljen blev nedlagt kun godt et år senere," tilføjer Carsten Hansen.

Men vil midlerne, der var øremærket til fornyelse og udvikling, overhovedet blive savnet?

Marianne Jelved mener ja. Hun synes, at det er ærgerligt, at man har nedlagt 5% puljen: "Det er et utroligt positivt koncept, der giver civilsamfundet en ekstra mulighed for at agere selv."

Men Helga Moos tror modsat ikke, at folkeoplysningen vil lide stort under tabet: "Mange af aktiviteterne kan finde midler i 10% puljen. 5%-midlerne blev først og fremmest brugt af det frivillige foreningsarbejde, hvis mangfoldighed i virkeligheden slet ikke afhænger af 5% puljen," lyder argumentet fra venstrepolitikeren, der også henviser til talrige eksempler på foreninger, der kun får lokaler stillet til rådighed, men som alligevel klarer sig glimrende.

Både Carsten Hansen og Marianne Jelved kan sagtens forestille sig, at noget, der svarer til 5%-puljen, vil genopstå under en ny regering.

"Man bør overhovedet ikke lave uddannelsesreformer af nogen art uden at sikre sig, at der er afsat midler til udvikling og fornyelse," udtaler Carsten Hansen således.

Hverken han eller Jelved ønsker imidlertid at føre tingene tilbage, som de var før den nuværende regering tiltrådte.

"Vi vil ikke bare bevidstløst gå tilbage til den gamle metode. Jeg tror i stedet, at vi vil bruge inspirationen fra udviklingsmulighederne i 5% og 10% puljerne og se, om vi kan differentiere på en enkel måde," foreslår Marianne Jelved.

Ude i kommunerne

Marianne Jelved og Carsten Hansen lader dog begge til at være indstillede på at fjerne tilskudsloftet på en tredjedel, og på at vilkårene for folkeoplysningen generelt skal forbedres, når deres partier igen får indflydelse.

Carsten Hansen synes ikke, at Folketinget skal bestemme, hvor meget kommunerne må støtte den lokale folkeoplysning.

Det ser dog ikke ud til, at loftet bliver fjernet inden for den nærmeste fremtid. Ifølge Helga Moos blev 1/3-reglen vedtaget, fordi regeringen ikke vil risikere, at kommunerne bruger flere penge på området på bekostning af f.eks. hjemmehjælp:

"Vi mener, at folk må være ansvarlige nok til at disponere over deres penge til fritidsaktiviteter," lyder det fra Venstres folkeoplysningsordfører.

Samtidig er hun dog ikke parat til at fjerne den sidste tredjedel af støtten til folkeoplysningen, selv om

hun er overbevist om, at både folkeoplysning og foreningsliv vil blomstre med eller uden støtte.

Stadig folkeoplysningsudvalg

De penge, der trods besparelser stadig tilfalder folkeoplysningen, ser altså ikke ud til at være truet i første omgang. Og selv om bl.a. opgaven med at fordele 5% puljens midler er forsvundet, er der heller ikke nogen af de tre politikere, som vi talte med, der mener, at de kommunale folkeoplysningsudvalg er blevet overflødige. Som Helga Moos påpeger, er der jo stadig opgaven med lokale- og ressourcfordeling.

Ifølge Marianne Jelved er det desuden vigtigt, at politikerne bliver holdt på armslængdes afstand: "Jeg synes ikke, at kommunalbestyrelsen skal afgøre, om det er den ene eller den anden type aktiviteter, pengene til den lokale folkeoplysning skal bruges til. Politikerne skal begrænse sig til at beslutte, hvor mange penge de vil afsætte til folkeoplysningen og så i øvrigt beslutte nogle overordnede principielle retningslinjer, som selvfølgelig skal passe til lovens formål og ånd. Området skal være så borgerstyret som muligt, og derfor bør fordelingen af midlerne fortsat ligge i civile hænder. Derfor skal folkeoplysningsudvalgene blive," afslutter uddannelsesordføreren for Det Radikale Venstre.

I bevægelse livet

AF MARIE CLEMMESSEN, INFORMATIONSKONSULENT, DFS

Folkeoplysningens vilkår ligner sig selv, mener Agnethe

Nordentoft fra Danmarks Pædagogiske Universitet, der

om nogen må betegnes som specialist på området. Vi

har talt med hende om situationen efter de sidste

lovændringer, og om hvad fremtiden byder.

"Folkeoplysningens vilkår ligner sig selv rigtig meget. Det er omstilling, det er evne og vilje til at forholde sig til nye vilkår og nye udfordringer. Den nye økonomiske situation, som vi alle reagerede umiddelbart på, med nedskæringer og stramninger er forfærdelig, fordi den giver social slagside i forhold til hvem, der får råd til at deltage i folkeoplysningen. Og det er beklageligt," udtaler Nordentoft. Hendes anbefaling til de folkeoplysende organisationer er at samarbejde og at bevare en positiv indstilling.

Noget går tabt, men...

Med nedskæringerne på daghøjskolerne går der store værdier tabt, mener Agnethe Nordentoft, som ikke synes, at FVU repræsenterer noget, der bare ligner et rimeligt alternativ:

"Den Forberedende VoksenUndervisning er for en tydig faglig og sætter for lidt fokus på, at der kræves en masse motivation, en masse hjælp til udvikling og i virkeligheden en utrolig støttefunktion."

"Hvad aftenskolerne angår, bliver jeg måske upopulær, når jeg siger, at de nok skal klare sig. Selv om tilbuddet i princippet henvender sig til alle målgrupper, er det jo i virkeligheden primært de lidt ældre, der bruger skolerne. Aftenskolerne har ikke i særlig høj grad fat i de kortuddannede, og dermed henvender de sig typisk til folk med en vis indkomst."

Ifølge Nordentoft er det ikke så meget indenfor denne del af folkeoplysningen, at den sociale slagside vil fremstå med størst tydelighed, selv om nogle må nøjes med to kurser i stedet for tre.

"Når vi har talt med folk, har de altid sagt, at de nok skal finde pengene til at gå på aftenskole. Jeg kan godt se problemerne med højere deltagerbetaling, men jeg mener, at aftenskolerne kan fortsætte den linje, de har kørt hidtil, og stadig udbyde et bredt program. Og så er der jo også den mulighed, at de kan lave aktiviteter uden tilskud. Det giver utrolig stor frihed, fordi de på den måde er fri til at lave, hvad de vil, uden hæmmende begrænsninger," foreslår hun.

Betydningen af tilskud

Agnethe Nordentoft er klar over, at midlerne fra 10% puljen i første omgang har været en stor udfordring for den folkeoplysende verden, fordi beskrivelsen af pengenes anvendelse er så utrolig restriktivt formuleret med kravet om, at aktiviteterne skal være debatfremmende.

"Når det alligevel har vist sig at være en god udvikling, skyldes det, at puljen sådan set kræver lige præcis det, der står i de fleste oplysningsforbunds formålsparagraffer, at de vil fremme. Og det ser ud til, at puljen i sidste ende er med til at styrke folkeoplysningens profil," vurderer hun.

For de øvrige 90 % af folkeoplysningen ligner situationen stort set sig selv:

"Man skal være opmærksom på, hvad der rører sig i samfundet, og man har alle de nødvendige frihedsgrader til at afprøve nye ideer. Man kan søsætte alle de skibe, man vil, og nogle af dem vil uvægerligt synke – hvis de ikke rammer et behov. Og sådan har det altid har været, når man vil drive aftenskolevirksomhed. 5% puljen led ganske vist den kranke skæbne, at de fleste ikke brugte den til noget. Der er selvfølgelig undtagelser, og nogle meget dygtige folk er i dag afskåret fra en mulighed. Men generelt set var det frie foreningsliv bedre til at bruge 5 % puljen end den folkeoplysende voksenundervisning," pointerer Nordentoft.

Økonomien strammer til, men i og med at folkeoplysningen stadig er tilskudsberettiget, ligger der nogle forventninger og krav, og det mener Agnethe Nordentoft har en utrolig stor betydning:

"Det offentlige tilskud er en blåstempling – dels i for-

hold til brugerne, dels for alle de mange mennesker, som arbejder indenfor folkeoplysning. Tilskuddet er med til at definere – og er desuden en anerkendelse af – værdien af deres indsats. I befolkningen er det en rodfæstet tradition, at aftenskolen giver noget mere end f.eks. at gå til bankospil. Deltageren foretager sig noget kvalificeret med sin fritid, fordyber sig og får desuden den sociale dimension, som det giver at dyrke en interesse sammen med andre. Så den folkeoplysende tradition er jeg egentlig ikke så bekymret for."

Hvad gør vi nu?

Bør folkeoplysningen satse på nye målgrupper og midler?

"Aftenskolen har jo allerede fat i nogle meget væsentlige målgrupper – de ældre og rigtig mange kvinder – som de giver rum til udvikling og udfoldelse. For unge er det ofte lidt dyrt at deltage, og når folk får børn og skaber karriere, har de sådan set ikke tid til at gå på aftenskole. Hvad de etniske minoriteter angår, ved jeg ikke så meget om det. Men hidtil har folkeoplysningen ikke ligefrem appelleret voldsomt til dem. Der er jo forskellige bud på, hvordan integration fungerer bedst. Men det første skridt bør nok være at lave nogle tilbud, der henvender sig udelukkende til f.eks. kvinder med en bestemt sproglig baggrund. Måske noget om kvinder og børn og gerne i dagtimerne."

Altså aktiviteter der svarer til dem, man lavede for danske kvinder for 50 år siden?

"Ja, det synes jeg er en rigtig god idé. Mange af de ting, kvinder fra andre kulturer undrer sig over, er forhold skabt af udviklingen i Danmark over den sidste eller de sidste to generationer."

Hvor står folkeoplysningen, hvis vi forudsætter, at der ikke sker mere på det lovgivningsmæssige område foreløbig?

"Jeg mener egentlig, at det handler om at gøre, som man gør nu – aflæse dagsordenen og indstille sig på samarbejde. Det er meget vigtigt, at de folkeoplysende organisationer finder kræfterne til at samarbejde og bruge hinandens erfaringer, så de ikke hver især skal opfinde den dybe tallerken. Det vil være en

oplagt opgave for DFS at være mellemmand, og det er mit indtryk, at de fleste af organisationerne er indstillet på et sådant samarbejde. Det vil give en større kapacitet på de ressourcekrævende omstillingsprocesser. Det er også et spørgsmål om ude i kommunerne at indlede samarbejde med andre spillere som f.eks. integrationsråd. Der, hvor man stiller sig til rådighed som en del af et netværk, har man større mulighed for indflydelse og for at være med, når der skal sættes noget i gang," lyder Agnethe Nordentofts afsluttende anbefaling.

En øget fokus på de ulønnede

AF INGE VINThER, DIREKTØR I FOF

I denne artikel beskæftiger Inge Vinther, direktør i FOF, sig med konsekvenserne af indførelsen af foreningsbegrebet i folkeoplysningsloven. Der er meget forskel på meldingerne fra de lokale led i organisationen, så billedet er langt fra entydigt.

Da jeg blev bedt om at skrive en artikel om konsekvenserne af indførelsen af foreningsbegrebet i loven, var min første reaktion, at det var da en menneskealder siden, at det skete! Det er det jo slet ikke, men reaktionen er udtryk for, at det ikke er en problemstilling, der fylder ret meget i dagligdagen bortset fra, når det er tid til generalforsamling. Det er de efterfølgende voldsomme nedskæringer, der fylder dagligdagen. Det er her, der er konsekvenser, og ikke i forbindelse med indførelsen af foreningsbegrebet. Og jeg tror ikke, at nedskæringerne klares hverken bedre eller dårligere på grund af omdannelsen fra kredse til foreninger.

Mange holdninger

Set i forhold til FOFs afdelinger er der store forskelle i synet på indførelsen af foreningsbegrebet. Det betyder også meget, hvordan den enkelte kommune har reageret. Udsagnene spænder over et bredt spektrum:

- Det er mere bureaukrati til ingen nytte.
- Det giver anledning til en overordnet diskussion af virksomheden.
- Det besværliggør samarbejde på tværs af kommunegrænser. Nogle steder opleves det på den anden side som en lettelse, da der ikke længere behøver at bo 5 personer i den enkelte kommune. Det handler meget om den enkelte kommunes regler på området.
- Det er godt, fordi man kan bruge medlemmerne i arbejdet, og fordi det giver en bredere platform i lokalsamfundet.

Lokalt er holdningen således meget forskelligt. De fleste steder tror jeg ikke, at foreningsdannelsen har haft den store betydning på det folkeoplysende arbejde. Det vigtigste er nok det politiske signal – nemlig at foreningsformen og fællesskabet er et værdifuldt udgangspunkt for det folkeoplysende arbejde, og at foreningsbegrebet er tæt forbundet med de værdier, der ligger i folkeoplysningen. Det er ikke muligt at måle på betydningen af et sådant signal, og navnlig ikke før omstillingsprocessen er afløst af de gode rutiner, der knytter sig til den nye model. Det er dog min opfattelse, at der er kommet øget fokus på de ulønnede (nu bestyrelsesmedlemmernes) arbejdsindsats og ansvar for både aktiviteter, udvikling, økonomi og personalepleje – et fokus, der kan være med til at styrke folkeoplysningen.

Almennyttig

Nok så vigtigt som juraen og altså foreningsdannelsen er nok, at der samtidig med indførelsen af foreningsdannelsen blev stillet krav om, at foreningerne skal have til formål at drive folkeoplysning, og at foreningerne skal have en virksomhed, der er almennyttig. Ting der selvfølgelig lå i FOFs vedtægter i forvejen, men der blev sat fokus på formålene og forskellighederne i de aktiviteter, som fik tilskud, og der blev lagt afstand til den del af undervisningen og kulturen, der udbydes af kommercielle grunde. Hvorvidt dette har virket som den ønskede "udlusning" i forhold til visse kommercielle aktører, ved jeg ikke. Endelig må man jo desværre erkende, at ændringen ikke kunne dæmme op for politiske ønsker om nedskæringer på området.

Indtægtsdækket virksomhed – gammel vin på nye flasker?

AF PER PALUDAN HANSEN, SEKRETARIATSLÉDER I LOF

Folkeoplysningen er inde i en omstillingstid,

der kræver, at vi er klar til at gå nye veje og afprøve

nye muligheder. En af disse veje kan være indtægts-

dækket virksomhed.

Forleden deltog jeg i et møde med nordiske kolleger, og samtalen faldt – som den ofte gør i disse tider – på, hvordan vi finansierer vores aktiviteter i de nordiske oplysningsforbund. Fra Danmark fortalte vi om, at vi nu ville satse på bl.a. indtægtsdækket virksomhed. Mine nordiske kolleger lignede spørgsmålstegn, indtil en svensker sagde, "nå kurser, der ikke finansieres via det offentlige bidrag – det kender vi godt". Jeg tror ikke vores nye initiativ imponerede mine nordiske kolleger, da de er vant til, at aktiviteterne i studieforbundene finansieres fra flere forskellige kilder.

Lad Os Fichte

I LOF har vi – som kollegerne i de øvrige oplysningsforbund – haft travlt med udviklingsarbejde, efter at de nye vilkår blev kendt for et års tid siden. Vi gjorde det klart, at LOF måtte stå for "Lad Os Fichte". Og fichtet bliver der hos LOF's 150 skoleledere. Nye kurser, nye tilrettelæggelsesformer, revision af nuværende kurser og bedre markedsføring er blot nogle af de værktøjer, der tages i brug for at sikre, at vi stadig kan levere folkeoplysning af høj kvalitet i lokalsamfundene. Udgangspunktet for omstillingsprocessen har været en analyse af, hvilken mission LOF skal have i kommunen. Hvad er LOF's opgave? Og hvordan kan LOF gøre en forskel for deltagerne og for vores samarbejdspartnere?

Folkeoplysningen bidrager til at skabe større livskvalitet for borgerne. Grundprincipperne i folkeoplysningen bygger på fællesskab, ligeværdighed, frivillighed, deltagerindflydelse og medansvar for egen læring. Også den lokale forankring spiller en afgørende rolle for folkeoplysningens virke. Folkeoplysning er livslang læring i praksis. Her tilbydes voks-

ne tid, rum og rammer til at styrke deres kompetencer i forhold til det moderne livs udfordringer.

En lukket økonomi

Folkeoplysningens styrke er, at den forholder sig til deltagerne og processen frem for til formelle krav. Det uformelle læringsmiljø bygger på et åbent dannelsesbegreb, som giver plads til brede målgrupper. Med individet i centrum åbner folkeoplysningen mulighed for nye og anderledes læringsprocesser, som giver en solid ballast i forhold til at navigere i et komplekst samfund, som er under konstant forandring.

Folkeoplysningsloven har givet aftenskolerne en lukket økonomi, hvor der ikke automatisk kommer flere penge, selv om skolerne igangsætter flere aktiviteter. De ændrede vilkår med lavere tilskud stiller krav om en ny økonomisk helhedstænkning i skolerne. Udgangspunktet for LOF-skolernes valg af strategi er stadig folkeoplysningens metode, vores rolle som katalysator for et aktivt medborgerskab, vores gode undervisere og vores netværk. Indtægtsdækket virksomhed er et naturligt element i skolernes økonomiske helhedstænkning.

LOF-skolerne har lavet kurser i engelsk for skraldemænd, kursus i madlavning for kommunens dagplejemødre, foredrag til personalet på den lokale virksomhed, kursus i foreningsledelse for de lokale foreninger, kurser i edb for medlemmerne af den lokale handelsstandsforening, bevægelseskurser til lokale virksomheder og meget mere.

Indtægtsdækket virksomhed er derfor først og fremmest et udtryk for, at aftenskolerne skal ændre sin opfattelse af skolernes hovedopgave til også at omfatte aktiviteter, der ligger udenfor folkeoplysningslovens tilskudsrammer. Her ligger der jo også andre spændende opgaver som f.eks. integrationsaktiviteter.

Jeg tror, at mine nordiske kolleger havde ret. I en omstillingsproces, som den aftenskolerne er i gang med nu, skal vi sætte fokus på vores styrker og derudfra finde folkeoplysningens kunder. Vi har selv ansvaret for at udvikle folkeoplysningen til den tid, vi lever i.

Hvad blev der af daghøjskolerne?

AF RANDI JENSEN, SEKRETARIATSLÉDER, FORENINGEN AF DAGHØJSKOLER

Daghøjskolerne blev hårdt ramt af de seneste lovændringer indenfor folkeoplysningen. Fra at have sin egen selvstændige lovgivning er området blevet til et kapitel i folkeoplysningsloven, hvor det i vid udstrækning er op til den enkelte kommune at beslutte niveauet for virksomheden. I denne artikel gør Randi Jensen status over ændringernes foreløbige konsekvenser.

Den 1. juli 2002 blev daghøjskoleloven ophævet og erstattet af et kapitel på ca. 1/2 A4-side i folkeoplysningsloven. Daghøjskolerne blev overflyttet fra statsligt til kommunalt regi, og de statslige midler, der hidtil havde været anvendt som tilskud til daghøjskolevirksomhed blev overført til kommunerne som en del af det almindelige bloktilskud – uden bindinger med hensyn til midlernes anvendelse. Med udgangen af 2003 udløber de sidste overgangsordninger.

Hvordan er det så gået i det lille års tid, siden ændringerne trådte i kraft?

Ved indgangen til 2002 var der 129 daghøjskoler. Det tal er ved indgangen til 2003 faldet til godt 100 skoler. Det er bestemt galt nok – mange daghøjskoler, der har stået for udviklingsarbejde på et højt niveau og har betydet meget i deres lokalområde har måttet give op i 2002. Men der er i hvert fald tale om færre lukninger, end jeg havde forestillet mig for et år siden.

Et byfænomen

Ikke desto mindre peger udviklingen allerede nu på en række alvorlige problemer, der følger af de ændrede vilkår. Et af de alvorligste er, at daghøjskoler er ved at blive et byfænomen. De øvrige undervisnings-tilbud er allerede flyttet til de større byer – sammen

med arbejdsformidlingen. Samtidig bor en stadig større del af de mennesker, der er i risiko for at blive udstødt, på landet. Mange af disse mennesker er kendetegnet ved, at de er meget lidt geografisk mobile. Derfor er det alvorligt, at også daghøjskoler nu forsvinder som lokale tilbud i landområderne, hvor de netop kunne fungere som indgang til at blive integreret/genintegreret i samfundet og arbejdslivet.

Et andet problem er, at kommunegrænserne i daghøjskolesammenhæng er blevet nærmest uoverstigelige mure med forskellig retstilstand for borgerne fra kommune til kommune. Det fungerer nogenlunde, når det handler om aktiverede, men f.eks. for unge uden uddannelse, der søger afklaring eller merit, er dørene ofte helt lukket. Der er en stor gruppe unge, der med nedlæggelsen af den fri ungdomsuddannelse og kommunaliseringen af daghøjskoleloven er blevet efterladt et sted, hvor vi meget nemt risikerer, at de aldrig kommer i gang med en uddannelse og er i stor risiko for at ryge ud på et sidespor.

Ansvarlige kommuner

I daghøjskolernes overgang fra statsligt til kommunalt regi har vi set eksempler på kommuner, der har udvist en udtalt mangel på moral, mens andre har haft øjnene stift rettet mod økonomien og har haft meget lidt interesse for substansen.

Men det er ikke det generelle billede. De fleste "daghøjskolekommuner" har udvist stor interesse for at bevare tilbuddet i kommunen. Mange har også lagt et stort arbejde i at formulere en politik på området: Hvorfor skal vi have daghøjskoler, og hvad skal vi bruge dem til?

Denne ansvarlige holdning i kommunerne er den vigtigste grund til, at de fleste daghøjskoler har overlevet den halsbrækkende manøvre, som skoleformen blev sendt ud på i 2002. Mange skoler har faktisk opnået aftaler med deres kommuner, som giver bedre vilkår for virksomheden end den gamle lov (der dog heller ikke var noget at råbe hurra for).

Så det ser ikke helt håbløst ud – men det er meget usikkert at være afhængig af økonomisk pressede kommuner, og det er svært at sige, om skoleformen

Det nye kapitel om daghøjskoler i folkeoplysningsloven lyder således:

§ 45 a. Kommunalbestyrelsen og amtsrådet kan træffe beslutning om at yde tilskud til en daghøjskole, hvis følgende betingelser er opfyldt:

1. Daghøjskolen er en uafhængig, selvejende institution med vedtægter, der er godkendt af en kommunalbestyrelse eller et amtsråd, og med en bestyrelse, hvis medlemmer opfylder betingelserne i § 5, stk. 4 og 6.
2. Daghøjskolens formål er at tilbyde undervisning med folkeoplysende eller beskæftigelsesfremmende sigte tilrettelagt for voksne.
3. Tilskuddet anvendes alene til daghøjskolens folkeoplysende eller beskæftigelsesfremmende virksomhed.
4. Ved daghøjskolens ophør skal eventuelle overskydende midler anvendes til folkeoplysende eller beskæftigelsesfremmende formål efter kommunalbestyrelsens eller amtsrådets godkendelse.
5. En kommunalbestyrelse eller et amtsråd fører tilsyn med, om daghøjskolen opfylder tilskudsbetingelserne, og kommunalbestyrelsen eller amtsrådet kan af skolen forlange de nødvendige oplysninger meddelt.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen eller amtsrådet kan som vilkår for at yde tilskud kræve, at der for ansatte ved daghøjskolen følges regler om løn- og ansættelsesvilkår, herunder om pensionsvilkår, som er fastsat af eller aftalt med en kommunalbestyrelse eller et amtsråd.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen og amtsrådet kan fastsætte yderligere betingelser for at yde tilskud, herunder om tilbagebetaling af tilskud, hvis tilskudsbetingelserne ikke er opfyldt.

Stk. 4. Undervisningsministeren kan yde konsulenttilskud til daghøjskoleområdet.

Udvikling er nødvendig

I Foreningen af Daghøjskoler har vi draget den konsekvens, at vi i langt højere grad end tidligere selv forsøger at definere et fælles grundlag for skoleformen – til erstatning for loven.

Vi arbejder med at udvikle metoder til at synliggøre og dokumentere, hvad det er daghøjskolerne kan, og "hvad de gør for samfundet". Vi arbejder også med at udvikle metoder til synliggørelse og dokumentation af den kompetence, som deltagerne udvikler i løbet af et daghøjskolekursus.

Daghøjskoleorganisationerne har endvidere i fællesskab iværksat et udviklingsarbejde med tilskud fra Undervisningsministeriet, der bl.a. handler om at styrke daghøjskolernes arbejde med personlig rådgivning i forhold til uddannelse og arbejde, så det sikres, at forløbet for den enkelte har et perspektiv, der rækker ud over kurset.

Området er med andre ord godt i gang med at prøve at genopfinde sig selv, redefinere og tydeliggøre grundlaget.

Det er et åbent spørgsmål, om der under de nye vilkår vil lykkes for skolerne at holde skruen i vandet og bevare en identitet og praksis baseret på daghøjskolens tradition: at blande det folkeoplysende og det arbejdsmarkedsrettede.

Der er imidlertid brug for et lokalt tilbud med den profil, hvis det skal blive muligt at realisere helt centrale samfundsmæssige målsætninger om udvikling af et rummeligt og tolerant samfund og et rummeligt arbejdsmarked. Desværre synes daghøjskolernes ændrede status at have medført, at skoleformen er blevet helt usynlig, når der tænkes læring og kompetence i statsligt regi.

kan eksistere med et vist fælles præg på længere sigt uden et noget mere udbygget lovgrundlag.

Flyvende sommer

AF THIT AARIS-SØRENSEN, KONSULENT I DOF

På grund af de ændrede vilkår på aftenskoleområdet

må skolerne gå nye veje og sætte fokus på nye metoder.

Inspirationen til dette kan bl.a. hentes i en

edderkoppemodell.

I disse dage skal folk med araknofobi holde sig langt væk fra Nytorv i København, hvor der er opstillet en 10 meter høj og 10 meter bred edderkop udført af den 91-årige kunstner Louise Bourgeois, som har specialiseret sig i gigantiske edderkoppeskulpturer. Man skal heller ikke gå i skoven. Det varer nemlig ikke længe, før de unge edderkopper drager ud i verden. Det er det, vi populært kalder "flyvende sommer".

I overført betydning er det lige, hvad vi ønsker for vore aftenskoler. Vi håber, at de får en flyvende sommer. Vores aftenskolevirksomhed har efter regerings-skiftet måttet se hårdere tider i øjnene. I forbindelse med de mange ændringer på området og med ønsket om i fællesskab at give folkeoplysningen et løft har OF (Oplysningsforbundenes Fællesråd) nedsat en gruppe af sekretariatsledere og konsulenter, som arbejder på at sætte nogle pejlemærker for fremtidens folkeoplysning. Undertegnede bidrog med en såkaldt "edderkoppemodell", som peger på folkeoplysningens metoder i fremtiden.

"Edderkoppen" viser en række bud på metoder, som alle er brugbare i forhold til fremtidens forening.

Et væld af metoder

Folkeoplysningsområdet udmærker sig ved at lukke op for et væld af metoder til brug for undervisning, debatarrangementer, projekter og andre arrangementer. Mange aftenskoler er uvante med at løsrive sig fra folkeoplysningsloven og dennes tilskudsmuligheder, når de skal planlægge deres fremtidige virksomhed. Det er meget forståeligt, da det i mange

år har været en selvfølge, at folkeoplysningen gennem offentlige tilskud har haft et rimeligt økonomisk grundlag. Aftenskoleområdet modtager da også stadigvæk tilskud, men det er nu af en sådan størrelse, at mange skoler vil gøre godt i at gå nye veje i folkeoplysningsarbejdet. Nedenfor skitseres de metoder, jeg umiddelbart finder mulige i forhold til aftenskolenes virksomhed nu og i fremtiden.

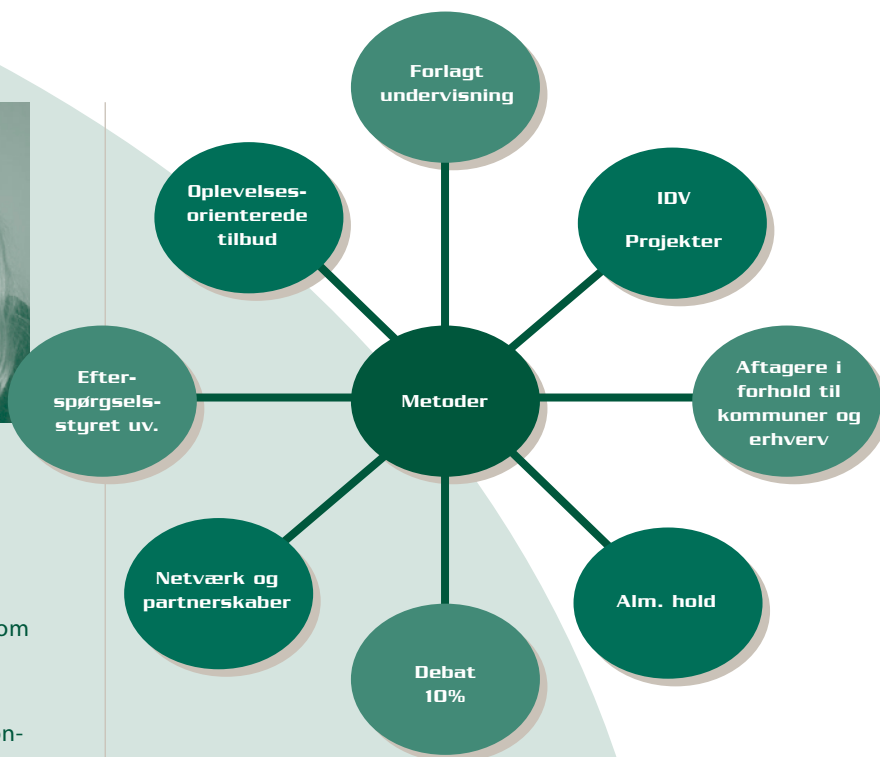
Forlagt undervisning

Det har længe været brugt, at man i stedet for at sidde og vente på, at folk kommer ind af døren, tager ud og underviser folk, der hvor de er. Dette har mange aftenskoler også hidtil praktiseret, men indsatsen kan sagtens intensiveres. I England er det blevet helt almindeligt, at forskellige former for undervisning udbydes, der hvor folk i forvejen samles. F.eks. er det flere steder muligt at gå til IT-undervisning i pubens baglokale eller sprogundervisning i fodboldklubbens lokaler.

Herhjemme kender vi bl.a. fænomenet fra projektet motionsvenner, hvor man tager ud i folks hjem og underviser dem i motion – selvfølgelig med det sigte at de kommer så meget i gang, at de selv kan komme ud og gå til noget sammen med andre mennesker. I forhold til folkeoplysningsloven vil vi ikke drive enkeltundervisning, men så kunne det være en hel boligkarré, som man tog ud og aktiverede i deres fælleslokale. Der kunne også være tale om undervisning i foreningslokaler eller caféer mv. Der er altså mange muligheder. Der er naturligvis, hvis ikke man vil drive undervisning som IDV (indtægtsdækket virksomhed), både lokalespørgsmålet (kommunen skal godkende de alternative lokaler, som aktiviteten befinder sig i) og åbenhedskriteriet at tage hensyn til.

IDV-projekter

For mange skoler er det ikke en del af den almindelige tænkning at planlægge indtægtsdækket virksomhed. Men her ligger mange muligheder, som kunne skabe fornyelse i fagudbuddet og give alternative tilbud til foreningens brugere.

Aftager i forhold til kommune og erhverv

Det er vigtigt, at skolerne i fremtiden ser sig selv som aktive medspillere i forhold til den lokale hverdag, som de er en del af. Der er muligheder i at tilbyde kommunen eller de lokale virksomheder at løse konkrete problemstillinger eller projekter.

Almindelige hold

Skal også udbygges i forhold til markedet. Vi skal følge med tiden.

Debat og 10%

Der er mange skoler, som allerede nu er blevet gode til at se mulighederne i at lave debatarrangementer. Dels kan et debatarrangement følges op af en almindelig kursusrække, og dels skaber arrangementerne opmærksomhed omkring den lokale afdeling, som kan skaffe nye "kunder til butikken".

Netværk og partnerskaber

Det er en mulighed at lave modeller for lokalt samarbejde skolerne imellem men også i forhold til andre institutioner, kommunale instanser og det lokale erhvervsliv. Dette ville ikke alene give et økonomisk løft til diverse arrangementer men også give mulighed for at trække flere folk af huse, da rekrutteringsgrundlaget ville blive meget større og tilbuddet mere attraktivt på grund af flere midler. Netværk skaber synergi.

Efterspørgselsstyret undervisning

Skolerne skal i fremtiden vænne sig til at være langt mere opsøgende end hidtil. Det ville være oplagt lokalt at gøre folk opmærksomme på, at hvis der er et undervisningstilbud, som de synes de mangler, så er man som forening klar til at sætte det i gang. "Har I idéen (og evt. deltagerne) så har vi skolen".

Oplevelsesorienterede tilbud

Hvis man vil klare sig i en verden, hvor tilbudene er mangfoldige, og hvor flere og flere af dem drejer sig mod underholdning, må man overveje, om man kan skabe et socialt liv på aftenskolen ved en gang imel-

lem at tilbyde noget helt andet, end man plejer. Dette holdes selvfølgelig udenfor loven med fuld brugerbetaling, men her kunne man arrangere rejser, udflugter, biografture, museumsbesøg, fugleture, kurbad, middag osv.

Fremtidens folkeoplysning

Det er min påstand, at aktivt medborgerskab er en forudsætning for demokratiets beståen, og her spiller folkeoplysningen stadig en stor rolle. I forhold til at danne til aktivt medborgerskab er folkeoplysningens "rum" et af de steder i samfundet, hvor demokratiet har store muligheder for at udvikle sig. Her er plads til alle uanset forudsætninger. Alle tilbud er åbne. Der er åbenhed i forhold til at diskutere ikke alene fag men også personlige og samfundsmæssige problemstillinger, ligesom det er et frivilligt miljø, hvor mødet mellem mennesker ses som en af primærfaktorerne.

Men vi må aldrig falde i søvn. Der skal tænkes nye tanker. På DFS' konference "Folkeoplysningen ved en korsvej" i februar 2003 udtrykte Ove Korsgaard sig i klare vendinger: "Man kan ikke bare holde fast i succesen, man skal turde prøve noget nyt. Selvom folkeoplysningen har været en kæmpe succes, er det kun ved at gøre op med grundlaget, at man kan videreudvikle traditionen. Vi skal være meget gode til at gøre opmærksom på, hvorfor folkeoplysningen har betydning for samfundsudviklingen fremover, og vi skal turde være selvkritiske i forhold til vores begrebsapparat".

Det er vigtigt, at alle landets aftenskoler får et skub i forhold til at se nye muligheder. Dette var blot begyndelsen. Jeg håber, at I alle sammen får en flyvende sommer!

Kampagne for folkeoplysning

AF NIELS RUDE, AOF FYNS AMT

Folkeoplysningen har behov for at

gøre opmærksom på sin eksistens.

Både i forhold til befolkningen

generelt og i forhold til politikerne

specifikt. På Fyn gik en bred kreds af

folkeoplysende organisationer

derfor sammen for at vise, hvor

brede og spændende tilbud man

har på programmet.

Slutningen af januar 2002 var en mørk og trist tid – som sædvanlig. Regeringen Fogh Rasmussen gjorde sit til, at vi i folkeoplysningen oplevede perioden endnu værre end sædvanlig. Med sit finanslovsforslag og sit sikre parlamentariske grundlag blev folkeoplysningen sat i skammekrogen og mistede halvdelen af sit offentlige tilskud. Selv på Fyn gør sådan noget ondt!

En fælles udtalelse

Smerten blev ikke mindre af, at vi intet kunne stille op imod det. I et anfald af desperation lykkedes det dog på den lille grønne ø at få en fælles udtalelse fra FO, LOF, DOF og AOF om, at vi ikke syntes, at denne besparelse var nogen særlig god idé.

Denne udtalelse blev udformet på et møde, hvor vi tillige erkendte, at skulle vi foretage os noget i fællesskab, var det ikke tilstrækkeligt at mødes, når tilfældige regeringer fandt det hensigtsmæssigt at udsætte vores område for besparelser. Vi måtte ha' et reelt samarbejde som grundlag. Eller sagt på godt fynsk: Vi sku' ikk' bare ku' snak, vi sku' osse ha' no'et at snak' om! Ergo blev vi enige om at mødes igen og se, om der på trods af vores indbyrdes forskellighed og på trods af den reelle konkurrencesituation os alle imellem alligevel skulle være et reelt grundlag at samarbejde på. Om der var no'et at snak' om!

På det efterfølgende møde sidst på foråret viste der sig meget hurtigt at være indbyrdes forståelse for og enighed om, at godt nok var vi forskellige og konkurrerede indbyrdes – og det skulle vi fortsat være og gøre – men én interesse havde vi i hvert fald tilfælles: at sikre så gode vilkår som overhovedet muligt for folkeoplysningen og herunder at øge forståelsen i samfundet for folkeoplysningens nødvendighed.

Fælles kampagne

På denne baggrund samledes repræsentanter for DGI, LOF, DOF, FOF, FO, Dansk Husflids Selskab, Folkeuniversitetet, Gigtforeningen og AOF umiddelbart efter sommerferien. På dette møde besluttedes det at iværksætte en kampagne på Fyn i uge 4, 2003 under temaet "Folkeoplysning er Forebyggelse".

Kampagnen skulle bestå af undervisningstilbud, foredrag og motivationsarrangementer i – så vidt muligt – alle 32 fynske kommuner. Aktiviteterne ville blive tilrettelagt af den enkelte aftenskole og/eller i et lokalt samarbejde flere aftenskoler imellem.

Endelig skulle kampagneugen afsluttes søndag den 26. januar 2003 med en "algang" – gerne igangsat og anført af den lokale borgmester. "Algangsrueten" skulle gerne tilrettelægges, så den tilgodeså lokale historiske og/eller kulturelle attraktioner eller på anden måde fremhævede lokale værdier. I forbindelse med kampagnen skulle der arbejdes på at få temaomtale i Fyens Stiftstidende og Fyns Amts Avis, der skulle fremstilles fælles brevpapir og fælles hjemmeside, udarbejdes kampagneplakat af lokal kunstner, fremstilles træningsdragter, sweatshirts og T-shirts, som skulle markedsføres som årets julegaveidé, og der skulle produceres reklamespots med to fremtrædende fynboer, som skulle sendes i TV-2 Fyn. Finansieringen skulle søges dækket af midler fra amtets Forebyggelsesudvalg, Sundhedsministeriet og private fonde.

Resultatet

Og hvordan gik det så?

Vi vurderer initiativet til at være en succes, også selvom ikke alle de planlagte ting blev realiseret, også selvom vores egen amtskommune glimrede ved at afslå en anmodning om økonomisk støtte, og også selvom der ikke var aktivite-

Hvorfor lige forening?

AF HANS STAVNSAGER, JOURNALIST

Overgangen fra kreds- til foreningsbegreb i folkeoplysningsloven er ved at være et overstået kapitel. Men hvorfor var det, at man ved den seneste større revision valgte netop foreningen, som ramme for den folkeoplysende virksomhed?

ter i alle 32 fynske kommuner. 40 forskellige tilbud under kampagnetemaet "Folkeoplysning er Forebyggelse" blev præsenteret for fynboerne. Adskillige hundrede af øens indbyggere tog imod tilbuddene. Folkeoplysningen kom på dagsordenen i adskillige fynske kommuner, og vi kom ud i hovedparten af de fynske hjem. Mange folkeoplysende foreninger gjorde erfaringer med at samarbejde til gavn for hele området, og endelig fik vi som arrangører etableret en mødekultur; vi fik "no'et at snak' om!"

Alle blandt initiativtagerne er enige om at fortsætte samarbejdet, og i øjeblikket arbejdes der med en konference med temaet "Folkeoplysningens Fremtid?"; som vi forsøger at få stablet på benene i efteråret, og en fortsættelse af kampagneugen i uge 4, 2004. Her er temaet ikke definitivt fastlagt endnu.

Det er initiativtagernes opfattelse, at kampagnen og arrangementer af denne art på regionalt initiativ skal medvirke til at hive Folkeoplysningen frem fra det politiske mørke, den befinder sig i. Folkeoplysningen skal også nå vore politikere.

En af de mest markante ændringer i den seneste større indholdsmæssige revision af folkeoplysningsloven var udskiftningen af kredsbebegret med et foreningsbegreb. Siden lovens ikrafttræden har aftenskoler, børne- og ungdomsforeninger, kommuner osv. derfor haft travlt med at finde ud af, hvad denne ændring konkret betød for den lokale virkelighed. De fleste steder er overgangen gået relativt smertefrit, men enkelte steder er der opstået konflikter imellem de krav, som loven på den ene side stiller op i forhold til de foreninger, der skal have støtte, og de selv samme foreningers egenart og selvbestemmelse.

Det kan derfor være værdifuldt at erindre de debatter, der førte frem til beslutningen om at indføre foreningsbegrebet. I den arbejdsgruppe, som Undervisningsministeriet nedsatte for at forberede den nye lov, lå det fra starten langt fra fast, at netop overgangen fra kreds til forening skulle blive en af de centrale ændringer. Derimod var der en bundet dagsorden om, at gruppen skulle komme frem med forslag til, hvordan skellet mellem det folkeoplysende og det ikke-folkeoplysende kunne blive mere klart og operativt.

Arbejdsgruppen startede derfor med at diskutere, hvilket værdigrundlag folkeoplysningen hviler – og skal hvile – på. Igennem debatten nåede man frem til begreber som fællesskab, frivillighed, ansvarlighed, demokrati m.fl. Og efterhånden som debatten skred frem, stod det klart, at den bedste fællesbetegnelse for disse værdier – i hvert fald når vi taler om organiseringsform – er foreningen.

I arbejdsgruppens afsluttende rapport, der blev udgivet af Undervisningsministeriet i juni 1999 under titlen "Folkeoplysning, fremtid og fællesskab", beskrives formålet med ændringen således:

"Formålet med at udskifte kredsbebegret med foreningsbegrebet er, at foreningen skal styrkes som den organisatoriske ramme, hvor folkeoplysningens formål og værdier fremmes. Det signaleres hermed, at foreningsformen betragtes som et særligt værdifuldt udgangspunkt for det folkeoplysende arbejde, idet foreningen bygger på demokratiske processer, hvor helhedstænkning, tolerance og deltagelse er i centrum."

Når det er vigtigt at holde fast i dette forløb – også i dag flere år efter, at loven er trådt i kraft – så er det, fordi det illustrerer, at formålet med at indføre et foreningsbegreb ikke var at proppe alle folkeoplysende aktiviteter ind i nogle meget snævre og ensrettede rammer. Formålet var derimod at tydeliggøre det værdigrundlag, som folkeoplysningen skal bygge på – i hvert fald den del af den der modtager offentlige tilskud.

PUBLIKATION

En Kompetenceudviklende daghøjskole

Titel: Tillæg til Vejledning til at være "en kompetenceudviklende daghøjskole". Den folkeoplysende dimension.

Uddannelsesstyrelsen, februar 2003. 21 s.

Temahæfteserie nr. 23/2002. Gratis.

(ISBN 87-603-2259-4) Kan rekvireres på

tlf. 33 92 52 20, fax 33 92 52 19 eller

e-mail: forlag@uvm.dk

LOV

Forenkling af bestemmelser om tilskud og elevstøtte

Den administrative styring og ressourceanvendelse i Undervisningsministeriet og i kommunerne i relation til en lang række skoler skal effektiviseres og harmoniseres med de forskellige uddannelsesområders tilskudssystemer. Folketinget vedtog den 10. april, at der skal skabes et mere gennemskueligt tilskudssystem, hvor den enkelte skole og dens bestyrelse i vid udstrækning vil få kendte økonomiske rammer og ansvar for egne beslutninger. Tilskudssystemet for folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler ændres og omlægges til et fast grundtilskud, som fastsættes på finansloven.

For folkehøjskolerne bliver der en overgangsordning, og for efterskolerne vil taxametertilskuddet fra 2007 alene være afhængigt af årselevtal. Hermed fortsættes den forenkling af fordelingen af taxametertilskuddet, som blev indledt i sommeren 2002 for folkehøjskolerne, husholdnings- og håndarbejdsskolerne.

Lærerlønsfaktoren afskaffes for alle de frie kostskoleformer.

Den obligatoriske kommunale elevstøtte for elever på efterskoler og elever under 18 år på ungdomshøjskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler omlægges til statslig elevstøtte ved en forhøjelse af det statslige elevstøttebeløb for den enkelte elev. Elevstøtten omlægges til et særligt tilskud på grundlag af antallet af årselever på kurser af mindst to ugers varighed.

Loven gør det muligt på de frie grundskolers og de private gymnasiers og hf-kursers område at fastsætte nærmere regler om, i hvilket omfang der i vedtægterne kan henlægges beføjelser til generalforsamling, skolekreds ol. og til at fastsætte frister for indsendelse af vedtægter, der skal ændres.

Det vil blive uddybet i en vedtægtsbekendtgørelse.

Lovforslag nr. L147 blev vedtaget uden ændringer. Loven trådte i kraft den 1. maj, dog med flere ikrafttrædelsesbestemmelser.

Ung kvinde ny generalsekretær i Folk og Forsvar

Den 12. maj tiltrådte 29-årige Helena Winther til stor overraskelse for mange stillingen som generalsekretær i Folk og Forsvar. Her afløste hun Steen Søndergaard Jensen, der havde fungeret som generalsekretær i perioden 1. februar til 10. maj 2003.

Helena Winthers hovedopgaver er den daglige administration af sekretariatet samt at opretholde kontakt til foreningens mange medlemmer og tilknyttede organisationer. Hun skal desuden være koordinator på forskellige projekter i relation til Folk og Forsvars aktiviteter på landsbasis. "Jeg har tidligere været aktiv i YES-Danmark, hvor jeg gik af som formand den 26. april 2003. Således har jeg allerede oparbejdet en vis erfaring indenfor foreningslivet og ikke mindst indenfor den daglige administration og kontakt til medlemmer, samarbejdspartnere og myndigheder," fortæller Helena.

Helena Winther er cand.mag. i historie og etnologi og har desuden studeret i Istanbul, arbejdet et år på Baltic Defence College i Estland og haft studiejob på Institut for Internationale Studier.